פִּירְקָן – פדה אותי כדי שלא יאכלו אותי, **אָמַר** לֵיהּ רבי אמי, **תָּנַן** – שנינו במשנתינו, **הַמּוֹכֵר עַצְמוֹ וְאֶת בָּנָיו לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ, אֲבָל פּוֹדִין אֶת הַבָּנִים** לאחר מיתת אביהם, והטעם שפודים את בניו הוא **מִשּׁוּם קִלְקוּלָא** – שמא יתערבו בין העובדי כוכבים וילמדו ממעשיהם הרעים, **וְכָל שֶׁכֵּן הָכָא** – בזה שמכר את עצמו ללודאי, **דְּאִיכָּא קְטָלָא** – שיש כאן חשש מיתה, שעומדים הם להורגו כדי לאכול את בשרו.

אָמְרוּ לֵיהּ **רַבָּנָן לְרַבִּי אַמִּי, הָאי** – האיש הזה, אין צריך לפדותו, כיון **שִׁישְׂרָאֵל מוּמָר הוּא, דְּקָא חָזוּ** לֵיהּ **דְּקָאָכֵיל** [–שראו אותו שאוכל] **נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, אָמַר** לְהוּ רבי אמי, מנין לכם שהוא מומר להכעיס, **אִימָּא** – נאמר, שאינו עושה כן להכעיס אלא **הוּא דְּקָאָכֵיל** – אוכל את הנבילות וטריפות, וצריך לפדותו.

אָמְרוּ לֵיהּ החכמים לרבי אמי, **וְהָא זְמָנִין דְּאִיכָּא הֵיתֵּירָא וְאִיסּוּרָא קָמֵיהּ** – והרי העידו עדים שפעמים שיש לפניו גם בשר היתר וגם בשר איסור של נבילות וטריפות, **וְשָׁבִיק הֵיתֵּירָא וְאָכֵיל אִיסּוּרָא** – והוא עוזב מלאכול את בשר ההיתר ואוכל את בשר האיסור, ואם הוא עובר עבירות רק לתיאבון, אין לו סיבה להעדיף את בשר האיסור, ומוכח שעושה כן מחמת שרצונו להכעיס את בוראו.

אָמַר לֵיהּ רבי אמי לזה שמכר את עצמו ללודאי, **זִיל** – לך, **לֹא קָא שָׁבְקֵי לִי דְּאֶפְרְקִינָךְ** – החכמים אינם נותנים לי רשות לפדותך: אגב המעשה בזה שמכר את עצמו ללודאי, מביאה הגמרא מעשה בריש לקיש שמכר עצמו להם, ואיך ניצול מהם:

רֵישׁ לָקִישׁ זַבִּין נַפְשֵׁיהּ לְלוּדָאֵי – מכר את עצמו ללודיים, כדי **שיאכלוהו, שָׁקַל בַּהֲדֵיהּ חֵיתָא וְגַלְגַּלְתָּא** – לקח עמו שק עם עיגול של חוט טויה, ואבן או עופרת עגולה בתוך העיגול, **אָמַר** ריש לקיש בלבו, **נְמִירֵי** – רגילים הם, **דְּיוֹמָא בַּתְרָא** – שביום האחרון לפני שהורגים את האדם שרוצים לאוכלו, **כָּל דְּבָעֵי מִינַּיְיהוּ עָבְדֵי לֵיהּ** – כל מה שהוא מבקש מהם הם עושים לו, **כִּי הֵיכִי דְּלֵיחוּל אַדְּמֵיהּ** – כדי שימחול על דמו שנשפך. ואבן, **יוֹמָא בַּתְרָא** – ביום האחרון, כשרצו להורגו, **אָמְרוּ** לֵיהּ הלודיים, **מַאי נִיקָּא לָךְ** – מה אתה רוצה שנעשה עבורך. **אָמַר** לְהוּ ריש לקיש, **בְּעֵינָא אֶקְמְטִינְכוּ וְאוֹתְבִינְכוּ** – אני רוצה לקשור אתכם ולהושיב אתכם, **וְכָל חַד מִינַּיְיכוּ אֶמְחֵיהּ חֵיתֵיהּ וּפַלְגָא** – ואכה כל אחד מכם מכה וחצי עם השק, והסכימו למלאות בקשתו, **קַמְטִינְהוּ וְאוֹתְבִינְהוּ** – קשר אותם והושיב אותם, **כָּל חַד מִינַּיְיהוּ, כַּד מָחֵיהּ חַד חֵיתֵיהּ חַד נָפַק נִשְׁמָתֵיהּ** – כל אחד מהם, כשהכה אותו ריש לקיש מכה אחת, יצאה נשמתו, **חָרְקִינֵיהּ לְשִׁינֵּיהּ** – וכשיצאה נשמתו השמיע קול שפשוף שיניו זה בזה, והיה נשמע בקול צחוק, כדי שלא ידעו הנותרים שהרג את חברם, **אָמַר** לֵיהּ ריש לקיש לזה שהוכה, **אַחוֹבֵי קָא מְחַיֵּיכַת בִּי, אַכַּתִּי פָּשׁ לָךְ נַבְּי פַּלְגָא דְּחַיֵּיהָא** – וכי אתה לועג לי, עדיין נשאר לך לקבל ממני עוד חצי מכה, **וכך קַטְלִינְהוּ כּוּלְּהוּ** – הרג את כולם, **נָפַק וְאָתָא** – ויצא מהם.

אגב שהביאה הגמרא מעשה עם ריש לקיש, הגמרא מביאה עוד הנהגה שלו. שכל ימיו של ריש לקיש, **יָתִיב קָאָכֵיל וְשָׁתֵי** – היה יושב ואוכל ושותה את כל מה שהשתכר, ולא צמצם בהוצאות היום כדי להשאיר למחר, **אָמְרָה** לֵיהּ **בְּרַתֵּיהּ** – אמרה לו בתו, **לֵיכָּא בָּעֵית מִידֵי לְמִזְנָא עָלַיְיהוּ** – וכי אינך צריך דבר רך לשבע עליו. **אָמַר** לָהּ ריש לקיש, **בְּתִּי**, איני צריך, כיון **שִׁכְּרֵיתִי כָּרֵי** – בטני משמשת לי לכר ולכסת.

הגמרא מספרת עוד, **כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ** – כשנפטר ריש לקיש, **שָׁכַב קָבָא דְּמוֹרֵיקָא** – השאיר אחריו קב כרכום, הצטער על כך ריש לקיש, **וְקָרָא אַנַּפְשֵׁיהּ** – קרא על עצמו את הפסוק (תהלים מט יא) **'וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם':**

משנה

במשנתינו יבואר שקנסו חכמים את המוכר קרקע בארץ ישראל לעובד כוכבים:

הַמּוֹכֵר אֶת שָׂדֵהוּ שבארץ ישראל **לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, לוֹקֶה וּמֵבִיא מַמְּנוּ בְּכוּרִים** – חייב המוכר לקנות את הפירות הראשונים ולהביאם כביכורים, **מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם**, שלא ימכרו קרקעות לעובדי כוכבים, וגם מי שמכר יטרח לקנותה ממנו:

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת בענין קניינו של עובד כוכבים בארץ ישראל: **אָמַר רַבָּה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּקַרְקַע שבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיעַ** – לפטור אותה בקנייניו **מִידֵי חִיּוּב מַעֲשֵׂר, שֶׁנֶּאֱמַר** (ויקרא כה כג) **'וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת כִּי לִי הָאָרֶץ'**, כלומר **'לִי** – לה', שייכת קְדוּשַׁת **הָאָרֶץ'** ואין קנין העובד כוכבים מפקיעה, **אֲבָל יֵשׁ קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** לענין זה שרשאי **לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת, שִׂיחִין וּמְעָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר** (תהלים קטו טז) **'הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם'** לכל צרכיהם, ואף לחפירת בורות.

וְרַבִּי אֶלְעָזָר חולק על שני הדינים **וְאוֹמֵר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיעַ מִידֵי חִיּוּב מַעֲשֵׂר, שֶׁנֶּאֱמַר** (דברים יח ד) לגבי מעשר **'רֵאשִׁית דְּגָנְךָ'** – תבואתך, ואנו דורשים שרק דגן של ישראל חייב במעשר **וְלֹא דְּגָן עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲבָל אֵין קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים** בקרקע **שבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** לענין זה שיוכל **לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר** (תהלים כד א) **'לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ'**, ואין לעובדי כוכבים רשות לחפור בה.

מבארת הגמרא, **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** – במה נחלקו רבה ורבי אלעזר, **מַר** – רבי אלעזר **סָבַר** שדורשים **'דְּגָנְךָ'** – רק דגן שלך, של ישראל, חייב במעשר, **וְלֹא דְּגָן עוֹבֵד כּוֹכָבִים**, כיון שקניינו בקרקע פוטרה ממעשר. **וּמַר** – רבה **סָבַר**, שדורשים כאילו נכתב **'דִּינְגוּךָ'**, כלומר, גמר אסיפת התבואה המכונה 'דיגון' הנעשה ברשות ישראל מחייב במעשר, **וְלֹא דִּינְגוּן** שנעשה ברשות **עוֹבֵד כּוֹכָבִים**, ואין חילוק מי בעל הקרקע, אלא מי בעל התבואה בעת הדיגון.

אָמַר רַבָּה, מְנָא אֲמִינָא לָהּ – מנין אני מוכיח את דברי, **דְּתָנַן** במשנה בפאה (פ"ד מ"ט), **הַלֶּקֶט** – שיבולים שנפלו בקצירה, **וְהַשִּׁכְחָה** – עומר שנשכח בשדה, **וְהַפֵּאָה** – תבואה המושארת בפינות השדה, **שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, חַיָּבִין בְּמַעֲשֵׂר, אֲבָל אִם בֵּן הִפְקִיר** אותם בפירוש, והפקר פטור ממעשר. מברר רבה, **הֵיכִי דָּמֵי** – באיזה אופן מדובר, **אִילֵימָא** – אם נאמר שמדובר בקרקע **דְּיִשְׂרָאֵל, וְלֵיקְטִינְהוּ** – אסף את הלקט שבחה ופיאה **עוֹבֵד כּוֹכָבִים** ומכרה לישראל, אם כן קשה הלשון **'אֲבָל אִם בֵּן הִפְקִיר', וְהָא** – והרי כל מתנות עניים **מְפַקְּרֵי וְקָיְימֵי** – מופקרים ועומדים על ידי הבעלים. **אֲבָל לָאו** – בודאי מדובר בקרקע **דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים** שהניח לקט שבחה ופאה, **וְלֵיקְטִינְהוּ יִשְׂרָאֵל**, וכיון שהעובד כוכבים פטור מהנחת מתנות אלו אין דין התבואה כ'מתנות עניים' וחייבת במעשר, אם כן מוכח **שַׁטְעָמָא** – טעם פטורם הוא רק כיון **דְּהַפְקֵיר** אותם, **הָא** – אך אם **לֹא הִפְקִיר, חַיָּיב** ישראל האוכלם לעשרם, ומוכח שקרקע העובד כוכבים חייבת במעשר.

דוחה הגמרא, **לֹא** – אין זו הוכחה לדברי רבה, כיון **שֶׁלְּעוֹלָם** אפשר לפרש שהקרקע **דְּיִשְׂרָאֵל, וְלֵיקְטִינְהוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּדְקָא אָמַרְתְּ** – ומה שהקשית **וְהָא מְפַקְּרֵי וְקָיְימֵי** – הרי הם מופקרים ופטורים ממעשר, יש לדחות, **כִּי נְהִי דְּמִפַּקְּרֵי אַדַּעְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל** – הגם שהופקרו כדי שישראלים יטלום, **אַדַּעְתָּא דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִי מְפַקְּרֵי** – וכי הופקרו כדי שיטלום עובדי כוכבים, וכיון שאין התבואה מופקרת, חייבת היא במעשר.

מביאה הגמרא ראיה לרבי אלעזר שקרקע העובד כוכבים חייבת במעשר: **תָּא שְׁמַע**, שנינו בברייתא **יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח שָׂדֶה זרועה מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה** – לא צמחה התבואה **שָׁלִישׁ** מכל צמיחתה, **וְחָזַר וּמְכָרָהּ לוֹ לעובד כוכבים מִשֶּׁהֵבִיאָה שָׁלִישׁ**, וקנה ישראל את התבואה ומירחה, **חַיֶּבֶת בְּמַעֲשֵׂר**, כיון **שֶׁכְּבָר נִתְחַיְּבָה** במעשר כשהיתה ברשות ישראל. ומשמע שרק אם **נִתְחַיְּבָה** ברשות ישראל **אִין** – כן, כלומר חייבת במעשר, אך אם **לֹא נִתְחַיְּבָה** ברשות ישראל, היא **לֹא** חייבת במעשר, ומוכח שקרקע העובד כוכבים פטורה ממעשר.

המשך בעמוד ס

דוחה הגמרא, **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** – הברייתא עוסקת בקרקע
שִׁכְּפוּרְיָא, שכבשה דוד המלך לבדו, **וְקָסָבַר** התנא ש**בִּיבּוּשׁ יָחִיד**
שלא נעשה עם כל ישראל, **לֹא שְׁמֵיהּ בִּיבּוּשׁ** – מהתורה אינו נחשב
כיבוש ואין לסוריא דין ארץ ישראל, ואף שמדרבנן התבואה
חייבת במעשר, יש כח לקנין העובד כוכבים להפקיע חיוב זה.
הגמרא מביאה ראיה לרבי אלעזר: **תָּא שְׁמַע** מתוספתא בתרומות
(פ"ב ה"ט), **יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁלָּקְחוּ שָׂדֶה בְּשׁוּתָּפוּת**, אף אם חלקו
בתבואה, עדיין היא מורכבת

מִטָּבֵל וְחוֹלִין הַמְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה, כיון ש׳אין ברירה׳, וכל חיטה וחיטה
שבשדה זו חציה פטור ממעשר וחציה חייב, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר ש׳יש ברירה׳, וכשחלקו התברר שהחלק שֶׁל
הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוא חולין שפָּטוּר ממעשר, וְכֹל החלק שֶׁל הִישְׂרָאֵל
חַיָּיב במעשר.

מוכיחה הגמרא, עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי – מחלוקתם אינה, אֶלָּא דְּמַר –
רבן שמעון בן גמליאל סָבַר ש׳יש בְּרִירָה׳ ומתברר היכן הטבל והיכן
החולין, וּמַר – רבי סָבַר ש׳אֵין בְּרִירָה׳, והטבל והחולין מעורבים זה
בזה, אֲבָל דְּכוּלֵּי עָלְמָא – לדברי הכל חלקו של העובד כוכבים
פטור ממעשר, ומוכח שיֵּשׁ קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
לְהַפְקִיעַ מִיַּד מַעֲשֵׂר.

דוחה הגמרא, הָכָא נַמִּי – גם בתוספתא זו מדובר בקרקע
שִׁבְּסוּרְיָא, וְקָסָבַר התנא שִׁכִּיבּוּשׁ שנעשה על ידי יָחִיד ולא על ידי
כל ישראל לֹא שְׁמֵיהּ – אינו נחשב מהתורה כִּכִּיבּוּשׁ המחשיב את
סוריא כארץ ישראל, ואף שמדרבנן חייבת התבואה במעשר, קנין
העובד כוכבים מפקיע חיוב קל כזה.

מביאה הגמרא ראיה לדברי רבי אלעזר: אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין,
תָּא שְׁמַע ממשנתינו, הַמּוֹכֵר את שָׂדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, לוֹקֵחַ את
הפירות מהעובד כוכבים וּמֵבִיא אותם כִּיכּוּרִים מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם,
ומשמע שמִּפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, אֵין – כן, כלומר חייב להביא
ביכורים, אך מִדְּאוֹרַיְיתָא הוא לֹא חייב בכך, ומשמע שקנין העובד
כוכבים מפקיע את קדושת הקרקע, שאם היתה הקרקע נשארת
קדושה היה חייב מהתורה להביא ממנה ביכורים.

דוחה הגמרא, אָמַר רַב אַשִׁי, באמת חיובו להביא ביכורים הוא מן
התורה, והטעם שכתבה המשנה לשון ׳מפני תיקון העולם׳, הוא
כיון שֶׁשְּׁתֵּי תַּקָּנוֹת הֵן – היו בענין זה של הבאת ביכורים, מַעִיקָּרָא
– בתחילה, הֵן מַיְיתֵי מִדְּאוֹרַיְיתָא – היו מוכרי הקרקעות מביאים
ביכורים בחיובם מדאורייתא, ובדעת רבה שקדושת הארץ
נשארת אף כשהיא ביד עובד כוכבים. אמנם בֵּין דְּחָזוּ – שראו
חכמים דְּקָא מִקְרֵי וּמַזְבְּנֵי – שקורה שבני אדם מוכרים קרקעות
לעובדי כוכבים, משום דְּסָבְרֵי – שהיו האנשים סבורים שכיון שאף
אחר המכירה, הקרקעות בִּקְדוּשָּׁתַיְיהוּ קַיְימָן – עומדות בקדושתן,
אין איסור למוכרם ואין עונש על כך, לכן תַּקְּנוּ לְהוּ – תיקנו
חכמים משום סייג וגדר לדבר דִּלְאֵ לַיְיתוּ – שלא יביאו ביכורים
מקרקעות אלו, כדי שידעו שיש איסור במכירת הקרקע וימנעו
מלמוכרה. אמנם בֵּין דְּחָזוּ – שראו חכמים דְּמַאן דִּלְאֵ סָגֵי לֵיהּ –
שמי שאין לו ממון מספיק, מְזַבֵּן – מוכר את קרקעותיו לעובדי
כוכבים, וְמחמת שאינו מביא ממנה ביכורים קָא מִשְׁתַּקְּעָן –
נשארות הקרקעות בְּיַד הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, הָדַר תַּקְּנוּ לְהוּ דְּלַיְיתוּ –
חזרו ותיקנו שיביאו ביכורים כדין התורה, כדי שיטרח המוכר
לפדות את הקרקע מיד העובדי כוכבים. ולשון המשנה ׳מפני
תיקון העולם׳, הוא ביאור מדוע ביטלו את התקנה הראשונה, אבל
עיקר החיוב הוא מהתורה, וכדברי רבה.

הסוגיא הבאה עוסקת בשאלה האם ׳קנין פירות׳ נחשב כ׳קנין
הגוף׳, כלומר, האם בשיש לאדם זכות שימוש בקרקע לתקופה
מסוימת אנו מחשיבים את גוף הקרקע כשלו.

חלק ממצות הבאת ביכורים היא ה׳קריאה׳, אמירת ׳פרשת
ביכורים׳ בעת הבאתם לבית המקדש. וכיון שנאמר בה (דברים כו ג)
׳וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי ה׳׳, רק
אדם שהאדמה שייכת לו יכול לקרוא פרשה זו.

אִיתְמַר – נאמר בבית המדרש, הַמּוֹכֵר את שָׂדֵהוּ לְפֵירוֹת, והיינו
שהקרקע נשארת של המוכר והלוקח אוכל את פירותיה רק
לתקופה מסוימת, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הלוקח מֵבִיא ביכורים מפירות
אלו וְאַף קוֹרֵא פרשת ביכורים, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, הלוקח מֵבִיא
ביכורים וְאֵינוֹ קוֹרֵא.

מבארת הגמרא את מחלוקתם, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מֵבִיא וְקוֹרֵא, כיון
שקִּנְיַן הַפֵּירוֹת שיש ללוקח כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי – הוא דומה, ויכול
הלוקח לומר ׳הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי
ה׳׳. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מֵבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא, כיון שקִּנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן
הַגּוּף דְּמֵי, וכיון שאין האדמה שייכת לו אינו יכול לומר ׳אֲשֶׁר
נָתַתָּה לִּי׳.

אֵיתִיבֵיהּ – הקשה רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ מברייתא, נאמר בפרשת
ביכורים (דברים כו יא) ׳וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ
וּלְבֵיתֶךָ׳, ודרשו חכמים מהלשון ׳וּלְבֵיתֶךָ׳, מְלַמֵּד שֶׁאָדָם מֵבִיא את
בִּיכּוּרֵי הפירות של אִשְׁתּוֹ (הקרויה ׳ביתו׳), והיינו פירות שגדלו
בקרקע של נכסי ׳מלוג׳ שהכניסה לו אשתו והוא אוכל את
פירותיה, וְאַף קוֹרֵא פרשת ביכורים, והרי גוף הקרקע שייך
לאשתו, והזכות של הבעל בנכסי אשתו היא רק ׳קנין פירות׳,
ומכך שהוא יכול להביא ולקרוא מוכח שקנין הפירות שלו נחשב
בקנין הגוף.

אָמַר לֵיהּ רישׁ לקיש לרבי יוחנן תירוץ לקושייתו, שַׁאנִי הָתָם –
שונה דין הבעל מדין כל לוקח הקונה פירות, כיון דִּכְתִיב לגביו
הפסוק ׳וּלְבֵיתֶךָ׳ המלמד שהוא רשאי להביא ולקרוא, אבל לוקח
רגיל שלא נאמר לגביו פסוק זה, מביא ואינו קורא.

וְאִיבָּא דְּאָמְרֵי – יש שאמרו שהקושיא והתירוץ נאמרו כך, אֵיתִיבֵיהּ
– הקשה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, דרשו בברייתא מהפסוק
׳וּלְבֵיתֶךָ׳, מְלַמֵּד שֶׁאָדָם מֵבִיא בִּיכּוּרֵי אִשְׁתּוֹ וְקוֹרֵא, ומכך שהוצרכה
התורה ללמד דבר זה, משמע שרק הָתָם – שם הוּא שנאמר דין זה
שהבעל קורא כיון דִּכְתִיב ׳וּלְבֵיתֶךָ׳, אֲבָל בְּעַלְמָא – בשאר מקומות
שיש לאדם רק קנין פירות, הוּא לֹא קורא, כיון שקנין פירות אינו
בקנין הגוף.

אָמַר לֵיהּ רבי יוחנן לריש לקיש תירוץ לקושייתו, טַעֲמָא דִּידֵי נַמִּי
מֵהָכָא קָאֲמִינָא – גם הטעם לדברי למדתי מדרשה זו עצמה, שכמו
שחידשה כאן התורה שקנין פירות נחשב בקנין הגוף, כך בכל
מקום קנין פירות בקנין הגוף.

אֵיתִיבֵיהּ – הקשה ריש לקיש לרבי יוחנן מברייתא, אדם שֶׁהָיָה בָּא
בַּדֶּרֶךְ לבית המקדש וּבִיכּוּרֵי אִשְׁתּוֹ בְּיָדוֹ להקריבם לפני ה׳, וְשָׁמַע
שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ וירש ממנה את גוף הקרקע, הדין הוא שֶׁמֵּבִיא את
הביכורים וְאַף קוֹרֵא פרשת ביכורים, ומשמע שרק אם מֵתָה אשתו
אֵין – כן, כלומר יכול הוא לקרוא, אבל אם לֹא מֵתָה, לֹא, אינו יכול
לקרוא, ואף שיש לו קנין פירות, ומוכח שקנין פירות אינו בקנין
הגוף.

מתרצת הגמרא, באמת הוּא הַדִּין דְּמביא הבעל וקורא אַף עַל גַּב
דְּלֹא מֵתָה אשתו, וּבאופן שאשתו מֵתָה אִצְטְרִיכָא לֵיהּ – הוצרך
התנא לחדש שאף אז יכול הבעל לקרוא, כיון שפָּלְקָא דַּעֲתֵּהּ
אֲמִינָא – היינו מעלים בדעתינו לִיזּוֹר שאם מתה אשתו לא יקרא,
מִשּׁוּם שעלולים לקרוא גם במקרה דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא. דְּאָמַר רַבִּי
יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, ענבי ביכורים שבעל הגפן בְּצָרָן וְשִׁגְּרָן לבית המקדש
בְּיַד שָׁלִיחַ, וּמֵת הַשָּׁלִיחַ בַּדֶּרֶךְ, והלך בעל הגפן ולקח את הענבים
מהמקום שמת השליח והעלם לבית המקדש, הדין הוא שהבעלים
מֵבִיא את הענבים לבית המקדש וְאֵינוֹ קוֹרֵא שם פרשת ביכורים,
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כו ב) ׳וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא
מֵאַרְצְךָ׳, וכיון שיכלה התורה לומר רק ׳וְהֵבֵאתָ מארצך מראשית
כל פרי האדמה׳, והוסיפה לשון לקיחה באמרה ׳וְלָקַחְתָּ׳, דורשים
מכך שאין קוראים פרשת ביכורים עַד שֶׁתְּהֵא הלְקִיחָה של הפירות
מהשדה וְהַהֲבָאָה של הפירות לבית המקדש בְּאָדָם אֶחָד, והיינו
בבעלים שהוא יקחם והוא יביאם, ואילו כאן לקיחת הביכורים
היתה על ידי שליח. והיה מקום לומר שאף בשמתה אשתו בדרך
לא יקרא, כיון שידמו האנשים את דינו לדין שליח, ויסברו שגם
הבעל לא היה ראוי לקרוא בתחילה בזמן שאשתו חיה, ורק מחמת
שמתה בדרך הוא רשאי לקרוא, וּבואו לומר שאף בששליח
התחיל את ההבאה והבעלים סיימה יוכל הבעלים לקרוא פרשת
ביכורים, קָא מַשְׁמַע לָן – השמיעה הברייתא שאין מקום לגזירה זו,
כיון שאף קודם שמתה אשתו היה קורא מחמת שקנין פירות בקנין
הגוף, ואין זה דומה להבאת ביכורים על ידי שליח שלא היתה כל
ההבאה על ידי הבעלים.

הגמרא מביאה מקרה אחר שנחלקו בו רבי יוחנן ורישׁ לקיש האם
קנין פירות בקנין הגוף:

וְאָזְדוּ לְטַעֲמַיְיהוּ – רבי יוחנן ורישׁ לקיש שנחלקו בדין הקונה שדה
לפירות, האם מביא ביכורים וקורא או שמביא ואינו קורא, הלכו
כל אחד לשיטתו בנידון אחר. דְּאִיתְמַר – נאמר בבית המדרש,
אדם הַמּוֹכֵר את שָׂדֵהוּ